

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO LEON
CARRERA AUTONOMA BUCOLICA UNIVERSITARIA

6/12/89 MICROFILMADO R=13

1080045612

José Angel Benavides.

M. A N N E I
LVCANI CIVILIS
BELLI LIBER

P R I M U S .

46335

BELLA per Emathios plus quam ciuilis
campos,
iusque datum sceleri canimus, populumque
potentem

In sua uictri conuersum uiscera dextra:
Cognatisque acies, et rupto foedere regni
Certatum totis concuspi uiribus orbis,
In commune nefas: infestisque obuia signis
Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.

Quis furor ò ciues? que tanta licentia ferri,
Gentibus muisis Latium præbere cruorem?
Cumque superba foret Babylon spolianda trophæis
Ausonijs, umbraque erraret Crassus inulta,
Bella geri placuit nullos habitura triumphos?
Heu quantum terre potuit, pelagiique parari
Hoc quem ciuiles hauserunt sanguine dextra!
Vnde uenit Titan, et nox ubi sidera condit,
Quaque dies medius flagrantibus estuat horis,
Et quæ bruma rigens, ac nescia uere remitti,
Astringit Scythicum glaciali frigore pontum.
Sub iuga iam Seres, iam barbarus iisset Araxes,
Et gens siqua iacet nascenti conscla Nilo.

Tum, si tantus amor belli tibi Roma nefundi,
Totum sub Latias leges cum miseris orbem,

Operis per
periphraesi
propositio.

Ciuium bel
lorum de
ploratio cum
obiurgatio
nis acore.

Amplificatio

Transitio à
generalibus
ad specialia.

4 3 In

Ue

In te uerte manus: nondum tibi desuit hostis.
 At nunc semirutis pendent quod moenia tectis
 Vrbibus Italie, lapsisq; ingentia muris
 Saxa iacent, nullaque domus custode tenentur,
 Rarus & antiquis habitator in urbibus errat,
 Horrida quod dumis, multosque marata per annos
 Hesperia est, desuntque manus poscentibus aruis,

Altius vulnus accepit Poenus erit: nulli penitus discindere ferro
 Roma per ciuile bellum, Contigit: alta sedent ciuilis uulnera dextræ.
 quam per vñ quod si non aliam uenturo fata Neroni
 lñm aliud ab Inuenere uiam, magnoque eterna parantur
 hoste exter- Regna deis, cœliemque suo seruire Tonanti
 no illatum. Non nisi seorum potuit post bella gigantum:
 Inuocaturus Iam nihil o superi querimur: scelerista nefisque
 Neroni af- sentatur, arti Hac mercede placent: diros Pharsalia campos
 fiosè iro- Impleat, & Poeni saturentur sanguine manes:
 niā intexēs. Ultima funesta concurrant prælia Munda.

Apostrophe ad Neronē. His Cæsar, Perusina fames, Mutinaq; labores
 Accedant fatis: & quas premit aspera classes
 Leucas: & ardenti seruilia bella sub Aetna.

Multum Roma tamen debes ciuibibus armis,
 Quod tibi res acta est. Te, cum statione peracta
 Astra petes serus, prælati regia cœli
 Excipiet gaudente polo: seu sceptra tenere,
 Seu te flammiferos Phœbi transcendere currus,
 Tellurēisque nihil mutato sole timentem
 Igne uago lustrare iuuat. tibi numine ab omni
 Cedet: iurique tuo natura relinquet
 Quis deus esse uelis: ubi regnum ponere mundi.
 Premonitio. Sed neque in Arctoo sedem tibi legeris orbe:

Nec

Nec polus aduersi calidus quæ uergitur Austris,
 Vnde tuam uideas obliquo sidere Romam.

Aetheris immensi partem si presseris unam,
 Sentiet axis onus. librati pondera cœli

Orbe tene medio: pars etheris illa sereni
 Tota uacet, nulleq; obstent à Cœsare nubes.

Tunc genus huminum positis sibi consulat armis,
 Inq; uicem gens omnis amet: pax missa per orbem

Ferrea belligeri compescat limina Iani.
 Sed mihi iam numen: nec si te pectore uates

Accipiam, Cyrrhe ea uelma secreta mouentem
 Sollicitare deum, Bacchūisque auertere Nysa.

Tu satis ad uires Romana in carmina dandas.
 Fert animus causas tantarum expromere rerum:

Immensumque aperitur opus, quid in arma furentem
 Impulerit populum, quid pacem excusserit orbi.
 Inuidia fatorum series, summisque negatum

Stare diu, nimioque graues sub pondere lapsus,
 Nec se Roma ferens. sic cum compage soluta

Secula tot mundi suprema coegerit hora,
 Antiquum repetens iterum chaos, omnia mistis

Sidera sideribus concurrent: ignea pontum
 Astra petent: tellus extenderit littora nolet,

Excutietque fretum: fratri contraria Phœbe

Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem

Indignata, diem poscit sibi: totaque discors

Machina diuulsi turbabit foederum mundi.

In semigna ruunt: letis hunc numina rebus

Crescendi posuere modum. nec gentibus ullis

Commodat in pupulum terre, pelagiique potentem

Inuidiam Fortuna suam, tu causa malorum

Hoc nugamento Nero
 nē magis rodere, quam
 commendare voluit.

Neroniani
 numinis in-
 uocatio.

Septem ciui-
 lis belli cau-
 sa.

Prima, fa-
 tum.

Secunda, nī
 mia Roma.
 potentia.

Quæ sunt cæ-
 teris altiora,
 plus habent
 ponderis ad
 ruinā. Laet.

Tertia, fœ-
 dus trium,

Facta

8 L U C A N I

Craſſi, Pom Facta tribus dominis communis Roma, nec unquam
peij ac Cx. In turbam miſi feralia foedera regni.
faxis.

In eosde ex- O' male concordes, nimiāque cupidine ceci,
clamatio. Quid miscere iuuat uires, or bēmque tenere
In medio dum terra fretum, terrāque leuabit
Aēr, & longi uolent Titana labores,

Nōxque diem coelo totidem per signa sequetur,
Trāgen. Nulla fides regni socijs, omnisque potestas
Impatiens consortis erit, nec gentibus ullis
Credite, nec longē fatorum exempla petantur.
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.
Nec pretium tanti tellus, pontūque furoris
Tunc erat: exiguum dominos commisit Asylum.

Temporis angusti mansit concordia discors,
Similitudo. Páxque fuit non ſponte ducum, nam ſola futuri
Crassus erat bellī medius mora. Qualiter undas
Qui ſecat, & geminum gracilis mare ſeparat Isthmos,
Nec patitur conferre fretum: ſi terra recedat,
Ionium Aegeo franget mare: ſic ubi ſeuia

Arma ducum dirimens miserando funere Crassus,
Quarta, Craſſi Assyrias Latio maculauit ſanguine Carras,

ſi in Parthis Parthica Romanos ſoluerunt dannā furores.

cæſi interi Plus illa uobis acie, quam creditis, adūm est

tus. Persæ ab A- Arſacide: bellum uictis ciuile dediſtis.

cerſe rege. Diuiditur ferro regnum, populique potentis,

¶. nunc. Que mare, que terras, que totum poſſidet orbem,

Non cepit fortuna duos, nam pignora iuncti

Sanguinis, & diro ferales omne teſas fune ogo.

Quinta, Iu- Sangumis, & diro ferales omne teſas

liz, Cæſaris Abſtulit ad manes Parcarum Iulia ſeuia

filia, ac Pom Intercepta manu. Quod si tibi fata dediſſent

peij uxoris Maiores in lucem moras, tu ſola furentem

mors.

Inde

Lukania Gallia 85

LIBER I.

Inde uirum poteras, atque hinc retinere parentem,
Armatāque manus excuso iungere ferro,
Ut generos ſoceris media iunxere Sabine.
Morte tua diuifia fides, bellūque mouere
Permissum ducibus: ſtimulos dedit æmula uirtus.

Tu noua ne ueteres obſcurent acta triumphos,
Et uictis cedat piratica laurea Gallis,
Magne times: te iam ſeries, ususque laborum
Erigit, impatiensque loci fortuna ſecundi.
Nec quenquam iam ferre potest, Cæſarue priorem,

Pompeiusque parem, quis iuſtiuſ induit arma

Scire nefas: magno ſe iudice quiske tuetur:

Victrix cauſa deis placuit ſed uicta Catoni.

Nec coiere pares: alter uer gentibus annis

In ſenium, longōque togæ tranquillior uſu

Dedidicit iam pace ducem: famæq; petitor

Multa dare in uulgu: totus popularibus auris

Impelli plausuque ſui gaudere theatri:

Nec reparare nouas uires, multūque priori

Credere fortunæ, ſtat magni nominis umbra:

Qualis frugiferò quercus, ſublimis in agro

Exuuias ueteres populi, ſacrataque gestans

Dona ducum: nec iam ualidis radicibus haerens,

Pondere fixa ſuo eſt, nudosque per aera ramos

Effundens, trunco non frondibus efficit umbram.

Sed quanuis primo nutet caſura ſub Euro,

Tot circum ſylue firmo ſe robore tollant,

Sola tamen colitur, ſed non in Cæſare tantum

Nomen erat, nec fama ducis: ſed neſcia uirtus

Stare loco: ſolusque pudor non uincere bello.

Acer, & indomitus quo ſpes, quoque ira uocasset,

9 Apostrophe.

Similitudo.

en-
ef-
ne-
ni-

Sexta, duo-
rem ducum
æmulatio.

Pompeij mo-
res.

Glorie in
Pompeio
auditas.

Cōparatio.

Cæſaris
mores.
Ira & furor
præceps in
Cæſare.

4 5 Ferrc

¶

Ferre manum, & nunquam temerando parcere ferro:
 Successus urgere suos: instare fauori
 Numinis: impellens quicquid sibi summa petenti
 Obstaret: gaudensque uiam fecisse ruina.
 Qualiter expressum uentis per nubila fulmen
 Cæsarem fulmis i compa rat.
 Aetheris impulsu sonitu, mundique fragore
 Emicuit, rupitque diem, populosque pauentes
 Terruit, obliqua perstringens lumina flamma:
 In sua templo furit: nullaque exire uetante
 Materia, magnamque cadens, magnamque reuertens
 Dat stragem late, sparsosque recolligit ignes.
 Hæ ducibus cause suberant: sed publica bellū
 Semina, que populos semper mersere potentes.

Vltima Ro manorum vi tia.
 Nanque ut opes nimias mundo fortuna subacto
 Intulit, & rebus mores cessere secundis,
 Cæsar ini Prædique & hostiles luxum suasere rapine:
 Non auro, tectisue modis: mensasque priores
 lis lögè alias Aspernata famæ: cultus gestare decoros
 adfert causas, Vix nuribus, rapuere mares: fœcunda uirorum
 quas illic vi dere poteris. Paupertas fugitur, totoque accerfitur orbe

Quo gens quoq; perit. tum longos iungere fines
 Agrorum, & quondam duro sulcata Camilli

Rura, que Vomere, & antiquos Curiorum passa ligones
 brevia olim Longa sub ignotis extendere rura colonis.
 erat, iam lō- Non erat is populus, quem pax tranquilla iuuaret,
 ga siebat ad- Quem sua libertas immotis pasceret armis.
 idem pluriū Inde iræ faciles, & quod suassisset egestas,

aliorū ag- Vile nefas, magnamque decus, ferrisque petendum
 rum. Plus patria potuisse sua, mensurâque iuris
 Vis erat: hinc leges, & plebiscita coacte,
 Et cum Consulibus turbantes iura Tribuni:

den los Cuda
 danes . gracia
 a Dic . quela
 di tanicas

Hinc

Hinc rapti fasces pretio, sectoque fauoris
 Ipse sui populus, letalisque ambitus urbi,
 Annua uenali referens certamina campo:
 Hinc usura uorax, audiunque in tempore scenus,
 Et concussa fides, & multis utile bellum.

Iam gelidas Cæsar cursu superauerat Alpes,
 Ingentesque animo motus, bellumque futurum
 Ceperat: ut uentum est parui Rubiconis ad undas,
 Ingens uisa duci patriæ trepidantis imago,
 Clara per obscuram uultu moestissima noctem,
 Turrigerò canos effundens uertice crines,
 Cæsarie lacera, nudisque adstare lacertis,
 Et gemitu permista loqui: Quò tendit is ultra?

Quò fertis mea signa uiri: si iure uenitis,
 Si ciues, hucusque licet, tunc percudit horror
 Membra ducis, riguere comæ, gressumque coercens
 Languor in extrema tenuit uestigia ripa.
 Mox ait: O magna qui moenia prospicis urbis
 Tarpeia de rupe tonans, Phrygiisque penates
 Gentis Iuleæ, & rapti secreta Quirini,
 Et residens celsa Latialis Iuppiter Alba,
 Vestalesque soci, summiisque o numinis instar
 Roma faue coepitis: non te furialibus armis
 Persequor: en adsum uictor terraque, marique
 Cæsar ubique tuus (licet modo) nunc quoque, miles.
 Ille erit ille nocens, qui me tibi fecerit hostem.

Inde moras soluit bellū, tumidumque per annem
 Signa tulit properè: sicut squalentibus aruis
 Aestiferæ Libyes uiso Leo cominus hoste
 Subsedit dubius, totam dum colligit iram,
 Mox ubi seue stimulauit uerbere caude,

Narratio,
 qua ostenditur Cæsarē,
 cum omnia
 videret con-
 tra dignitatē
 agi, ex Gal-
 lia transiisse
 in Italiam.

Roma ad
 suos milites
 per prospopo
 pociam.

Cæsaris per
 Iouis inau-
 ocationē pur
 gatio.

Cóparatio.

Cuenta Con las.
 via Lubric
 Erexitque Leonj et
 don

nem
 bies
 que-
 mu-
 ne

tonici
 aniae
 b

t.
 aratio
 Ali-
 nismi
 o ru-

o Cæ-
 pacilia-

? don

Erexitque iubas, uasto & graue murmur hiatu
Infremuit: tum torta leuis si lancea Mauri
Hereat, aut latum subeant uenabula pectus,
Per ferrum tanti securus uulneris exit.

Rubiconis . Fonte cadit modico, paruisque impellitur undis
fluuij descri- Puniceus Rubicon, cum feruida canduit astas,
ptio. Pérque imas serpit ualles, & Gallica certus
Limes ab Ausonijs disternat arua colonis:
Tum uires præbebat hyems, atque auxerat undas
Tertia iam grauido pluialis Cynthia cornu,
Et madidis Euri resolutæ flatibus Alpes.
Primus in obliquum sonipes opponitur annem
Excepturus aquas, molli tum cetera rumpit
Turba uado faciles iam fracti fluminis undas.
Cæsar ut aduersam superato gurgite ripam
Attigit, Hesperie uetitis & constitit aruis,
Hic, ait, Hic pacem, temerataque iura relinquo:
Te Fortuna sequor: procul hinc iam foedera sunt.
Credidimus fatis, utendum est iudice bello.
Sic fatus, noctis tenebris rapit agmina duxor
Impiger, & torto Balearis uerbere fundæ
Cæsar Ari- Ocyo, & missa Parthi post terga sagita:
minum op- Viciniūque minax inuidit Ariminum: & ignes
pugnat. Solis lucifero fugiebant astra relicto.
Iamque dies primos belli uisura tumultus
Exoritur: seu sponte deum, seu turbidus Auster
Impulerat, mœstam tenuerunt nubila lucem.
Constitit ut capto iussus deponere miles
Signa foro, stridor lituum, clangorque tubarum
Non pia concinuit cum rauco clausica cornu.
Rupta quies populis, stratisque excita iuuentus

Diripiunt

Diripiunt sacris affixa penatibus arma,
Quæ pax longa dabat: nuda iam crate fluentes
Inuadunt clypeos, curuatique cuspide pila,
Et scabros nigrae morsu rubiginis enses.

Vt notæ falsere aquile, Romanaque signa,
Et celsus medio conspectus in agmine Cæsar,
Diriguere metu, gelidus paror occupat artus,
Et tacitos multo uoluunt in pectore questus,
O malè uicinis hæc moenia condita Gallis,
O tristis damnata loco: pax alta per omnes,
Et tranquilla quies populos! nos preda furentum,
Primæque castra sumus. Melius fortuna dedisses
Orbe sub Eo sedem, gelidiisque sub Arcto,
Errantésque domos, Latij quām claustra tueri.
Nos primi Senonum motus, Cimbrumque ruentem
Vidimus, & Martem Libyes, cursumque furoris
Teutonici quoties Romam fortuna lacebit,
Hæc iter est bellis, gemitu sic quisque latenti,
Non ausus timuisse palam: uox nulla dolori
Credita: sed quantum, uolucres cum bruma coercent,
Rura silent, mediisque * iacet sine murmure pontus:
Tanta quies. Noctis gelidas lux soluerat umbras:
Ecce faces belli, dubiæq; in prælia menti
Urgentes addunt stimulos, cunctasque pudoris
Rumpunt fatimoras: iustos fortuna laborat
Esse ducis motus, & causas inuenit armis.
Expulit ancipiiti discordes urbe Tribunos
Victo iure minax iactatis curia Gracchis.
Hos iam mota ducis, uicinaque signa petentes
Audax uenali comitatur Curio lingua:
Vox quondam populi, libertatemque tueri

Ariminen-
sium obie-
foruni que-
stus commu-
seratione
pleni.

Senones.

Teutonici
Germania
populi.

* iacet.
Comparatio
silentij. Ati-
minensium
silentio ru-
ris.

Curio Cæ-
sari concilia-
tur.

Ausus,

XII. * monisado. dcl. maxima
lxxv.

Ausus, & armatos plebi miscere potentes.
Vtq; ducem uarias uoluentem pectore curas, qualitas.

*R
fui
pti*
Artificiosa Curonis ad Cesarē oratio. Confexit: Dum uoce tue potuere iuuari Caesar, ait, partes, quamuis, nolente Senatu, Traximus imperium tunc, cū mihi rostra tenere Ius erat, & dubios in te transferre Quirites: Sed postquam leges bello siluere coactae, Pellimur ē patrijs laribus, patimūrque uolentes Exilium: tua nos faciat uictoria ciues.

Sententia. Instigat Cu-
rio Césarem Pars quota terrarum facilis prælia pauca
ut aduersus Gesseris euentu, tibi Roma subegerit orbem. Ro. bellum Nunc neque te longi remeantem pompa triumphi
meat. Excipit, aut sacras poscunt Capitolia laurus:
qui en pui
duca decim
C
min
pug
Liuor edax tibi cuncta negat, gentesque subactas.
Vix impune feres: sacerum depellere regno
Decretum est genero. partiri non potes orbem,
Solus habere potes. Sic postquam fatus, & ipsi
In bellum prono tantum tamen addidit iræ,

Similitudo. Acceditque ducem, quantum clamore iuuatur Eleus sonipes, quamuis iam carcere clauso
Immineat foribus, pronusque repagula laxet.

Conuocat armatos extemplo ad signa, maniplos:
Césaris ad Utq; satis trepidum turbam coēunte tumultum
milites con-
cio & quere-
la de iniqui-
tate inimico-
rum suorum. Hoc cruor Arctois meruit diffusus in aruis,

Primum mod
ta. de doce 8a

E#7 C#153

dum se accedere, & esse hoc imputandum Polle Argentarie, cuius eruditio, atque nobilitas summa fuit. Val. quoq; Martialis multis carminibus Natalem Lucani describit: quale est illud contra Neronis iniquitatem:

Hec est illa dies, qua magni conscia partus
Lucanum populis, & tibi Polla dedit.
Heu Nero crudelis, nullaque inuisior umbra,
Debuit hoc saltem non licuisse tibi.

Enumerantur à Grammaticis nostris preter opus de bello
Ces. & Pompeij, complura alia ab eodem Lucano compo-
sta: in quibus maximam laudem adeptus est ingenij, & do-
ctrinae. Scripsit enim Saturnalia, Syluarum libros x. Tra-
goediam Medeam, quam non absolvit: de incendio Vrbis,
de incendio Troie cū Priami calamitate, Orpheum, fabu-
las complureis, & epistolæ. Ex libris Pharsalicis treis pri-
mos emandauit, cū uxore Argentaria: reliquos imperfe-
ctos, atque inemendatos reliquit, propter intempestuum
interitum. Fabius Quint. autor est, Lucanum ipsum magis
annumerandum esse Oratoribus, quam Poëtis. Est (inquit)
ardens, & concitus, sententiisque clarissimis excellens. In
concionibus admirandus atque excultus, adeò ut videatur
satis exprimere singularem illam elegantiam, & majesta-
tem Vergilij. Sunt qui scribant eum perisse florenti adhuc
estate, cū nondum x x. annum attigisset, sed referendum
id est uerbis Cornelij Taciti: qui de hoc agit in gestis Ne-
ronis. Attico Vestino, & Silio Nerua Coſſ. facta est conſpi-
ratio contra Neronem Imperatorem, principe tam præda-
ri facinoris C. Pisone Lucanum propriæ cause ad hoc ac-
cendeant, quod famam carminum eius Nero deprimebat,
prohibueratq; ostētare uanus aſimulatione. Patet facta au-
tem coniuratione, Lucani cædem imperauit Nero. Is bra-

L U C A N I V I T A .

chium dedit medico, ad secandas uenas: & ubi profluente
sanguine pedes frigescere, manusque, & paulatim ab ex-
tremis cedere spiritum, feruido adhuc, & compote mentis
potore intelligit: recordatus a se carmen compositum,
quo uulneratum militem per eiusmodi mortis imaginem
obijisse tradiderat, uersus ipsos retulit: eaque illi suprema
uox fuit. Visitur adhuc Roma in marmoreis monumentis
id elogium de Lucano priscis literis:

M. ANNEO LVCANO CORDVBENSI
POETAE, BENEFICIO NERONIS
CAES. FAMA SERVATA.
Sed apponendum preterea est carmen illud uulga-
tum de ipso Lucano:
Corduba me genuit, rapuit Nero: prælia dixi,
Quæ geßere pares, hinc sacer, inde gener.
Continuo nunquam direxi carmina ductu,
Quæ tractim serpent: plus mihi comma placet.
Fulminus in morem, quæ sunt miranda citentur:
Hec uero sapit dictio, que feriet.

M. ANN

L I B E R I .

15

Vulneraque, & mortes, hyemæque sub Alpibus actæ?
Non secus ingenti bellorum Roma tumultu
Concuditur, quam si Poenus transcederet Alpes
Annibal, implentur ualido tyrone cohortes:
In classem cadit omne nentus: terraque marique
Iussus Cesar agi. quid si mihi signa iacerent
Marte sub aduerso, ruerentque in tergo feroce
Gallorum populi: nunc cum fortuna secundis
Mecum rebus agat, superique ad summa uocantes.
Tentamur. ueniat longa dux pace solutus
Milite cum subito, partesque in bella togæ,
Marcellusque loquax, & nomina uana Catonis.
Scilicet extremi Pompeium, emptique clientes
Continuo per tot sociabunt tempora regno?
Ille reget currus nondum patientibus annis?
Ille semel raptos nunquam dimittet honores?
Quid iam rura querar totum suppressa per orbem,
* Ac iussam seruire famem? quis castra timenti
Nescit mista foro, gladij cum triste minantes
Iudicium insolita trepidum cinxere corona,
Atque auso medias perrumpere milite leges
Pompeiana reum clauerunt signa Milonem?
Nunc quoque ne lassum teneat priuata senectus,
Bella nefanda parat suetus ciuilibus armis,
Et docilis Syllam scelerum uicisse magistrum
Utq; feræ tigres nunquam posuere furorem,
Quas nemore Hyrcano, matrum dum lustra sequuntur,

Cōparatio.
Eiusdem cō-
aptatio.

Altus cæforum pauit crux armentorum:
Sic & Syllanum solito tibi lambers ferrum
Durat Magne sitis: nullus semel ore receptus
Polluas patitur sanguis mansuescere fauces.

Quem

Marcellum
intelligit, qui
consul cu L.
Lentulo erat.
Pompeii in
odium addu-
cit.
*Ad rectius.

Quem tamen inueniet tam longa potentia finem?
 Quis scelerum modus est: ex hoc iam te, improbe, regno
 Ille tuus saltē doceat discedere Sylla,
 Post Cilicāne uagos, et laſi Pontica regis
 Prælia, barbarico uix consummata ueneno,
 Ultima Pompeio dabitur prouincia, Cæsar,
 Quod non, uictrices aquilas deponere iussus,
 Commissa Paruerim mihi si merces erupta laborum est,
 tionis locus His saltē longi, non cum duce, præmia belli
 militum ani- Reddantur miles sub quolibet iste triumphet.
 nos ad bellū Conferet exanguis quo se post bella senectus
 exacuens. Que sedes erit emeritis? que rura dabuntur,
 Conclusio Viribus utendum est, quas fecimus. Arma tenenti
 orationis. Omnia dat, qui iusta negat: nec numina desunt.
 Nam neque præda meis, neque regnum queritur armis
 Detrahimus dominos urbiseruire parate.
 Cæsaris ora- Dixerat: at dubium non claro murmure uulgas
 tione milites Secum incerta fremit: pietas, patrijque penates
 ad bellū ac- Quanquam cœde feras mentes, animosque tumentes
 cenduntur. Frangunt, sed diro ferri revocantur amore
 Ductorisque metu. Summi tum munera pili
 Lælius, emeritique gerens insignia doni,
 Seruati ciuiis referentem præmia queruntur,
 Si licet, exclamat Romani maxime rector
 Nominis, et ius est ueras expromere causas:
 Lælijad Cæ- Quod tam lenta tuas tenuit patientia uires
 sarē oratio. Conquerimur. deeratne tibi fiducia nostris?
 Dun mouet hic calidus spirantia corpora sanguis,

Et

Et dum pila ualent fortis torquere lacerti,
 Degenerem patiēre togam, regnumque Senatus?
 Vsqueadè miserum est ciuili nincere bello?
 Duc age per Scythie populos, per inhospita Syrtis
 Littora, per calidas Libyes stientis arenas.
 Hæc manus, ut uictum post terga relinquere orbem,
 Oceani tumidas remo compescuit undas:
 Fregit et Arctoo spumantem uertice Rhenum.
 Iussa sequi tam uelle mihi, quam posse necesse est.
 Nec ciuis meus est, in quem tua clasicā Cæsar
 Audiero. per signa decem felicia castris,
 Pérque tuos iuro quoquaque ex hoste triumphos,
 Pectore si fratri gladium, iuguloque parentis
 Condere me iubeas, plenæq; in uiscera partu
 Coniugis, inuita per agam tamen omnia dextra.
 Si spoliare Deos, ignemque immittere templis,
 Numina miscebit castrensis flamma Monetæ.
 Signa super Tuscī si ponere Tybridis undas,
 Hesperios audax ueniam metator in agros.
 Tu quoquaque uoles in planum effundere muros,
 His aries actus disperget saxa lacertis:
 Illa licet penitus tolli quam iusserris urbem,
 Roma sit. His cuncte simul assensere cohortes,
 Elatasque altè, quecumque ad bella uocaret,
 Promiseré manus. it tantus ad æthera clamor,
 Quantus pimiceriæ Boreas, cum Thraciis Osse
 Rupibus incubuit, curuato robore prese
 Fit sonus, aut rursus reduntis in æthera sylue.

Cæsar ut acceptum tam prono milite bellum,
 Fatigante ferre uidet, ne quo languore moretur
 Fortunam, sparsas per Gallica rura cohortes

b

Euocat,

Lælius Cæsa-
ris obsequio
se deuouet.

Multa quidē
volunt homi-
nes, quæ pre-
stare nō pos-
sunt.

Milites se ad-
dicunt Cæsa-
ri.
Cōparatio.

Ad Romæ
obsidiū Cæ-
sar properat

Euocat, & Roman motis petit undiq; signis.

Lemanus Deseruere cauo tentoria fixa Lemano,
Gallia lacus Castris, que Vogesi curuam super ardua rupem
prope Gebenani. Pugnaces plictis cohiebant Lingonas armis.
Isarae Alumi- Hi uada liquerunt Isare, qui gurgite ductus
nijus desci- Per tam multa suo, fam.e maioris in annem
ptio. Lapsus, ad equorcas nomen non pertulit undas.
Ruthenij populi Narbo- Soluuntur flavi longa statione Rutheni:
nensis prouinciae. Mitis Atax Latias gaudet non ferre carinas,
Pinis et Hesperie promoto milite Varus:
Quaq; sub Herculeo sacratus nomine portus
Urget rupe caua pelagus: non Corus in illum
Ius habet, aut Zephyrus: solus sua litora turbat
Circius ven- Circius, & tuta prohibet statione Monœci.
tus Septentrio- Quaq; piacet littus dubium, quod terra, freumq;
nalis. Vendicat, alternis uicibus cum funditur ingens
Apostrophe ad Philoso- Oceanus, uel cum refugis se fluctibus auferat
phos. Ventus, ab extremo pelagus sic axe uolutet,
Destituatq; ferens: an sidere mota secundo
Tethyos unda uage lunaribus estuet horis,
Flammiger an Titan ut alentes hauriat undas,
Erigat Oceanum, fluctusq; ad sidera tollat,
Querite, quos agitat mundi labor: at mibi semper
Tu quæcunq; moues tam crebros causa meatus
Ut superi uoluere, lates. tunc rura Nemetis
Qui tenet, & ripas Satyri, quæ littore curuo
Molliter admissum claudit Tarbellicus æquor,
Signa mouet, gaudetq; amoto Santonus hoste:
Loca vnde Et Biturix, longisq; leues Axones in armis:
discellere mi Optimus excusso Leucus Rhemuq; lacerto,
lates. Optima gens flexis in gyrum Sequana fr. enis:

Et

Et docilis rector rostrati Belgæ couinit
Arverni que ausi Latios se fingere fratres,
Sanguine ab Iliaco populi, nimiumque rebellis
Neruius, & cæsi pollutus sanguine Cottæ:
Et qui te laxis imitantur Sarmata bracis
Vangiones: Batauique truces, quos ære recurvo
Stridentes acuere tube: quæ Cinga pererrat
Gurgite: quæ Rhodanus raptum uelocibus undis
In mare fert Ararim: quæ montibus ardua summis
Gens habitat cana pendentes rupe Gebennas.
Tu quoq; letatus conuerti prælia Treuir:
Et nunc tonse Ligur, quondam per colla decora:
Crinibus effusis toti prælate Comatae:
Et quibus immittis placatur sanguine diro
Teutates, horrēnsque feris altaribus Hesus,
Et Taranis Scythicæ non mitior ara Diana.
Vos quoq; qui fortes animas, bellisque peremptas
Laudibus in longum uates demittitis æuum,
Plurima securi fuditis carmina Bardi.
Et uos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacerorum Dryide positis repetitis ab armis.
Solis nosse deos, & cœli numina uobis,
Aut solis nescire datum: nemora altare remotis
Incolitis lucis. uobis autoribus, umbrae
Non tacitas Erebæ sedes, Ditisque profundi
Pallida regna petunt: regit idem spiritus artus
Orbe alio. longe (canitis si cognita) uitæ
Mors media est, certe populi, quos despicit Arctos,
Felices errore suo, quos ille timor um
Maximus haud urget leti metus. inde ruendi
In ferrum mens prona uiris, animæq; capaces

Couinus br
tannæ cur-
rus.

Germaniæ
populi.

Arar Burgū
dorūm, fidu-
uius, qui &
Sagona vo-
catur.

Hesus à qui
busdā mars,
à Cicerone
Aristæ Apol-
linis filius p-
hibetur.

Dryide, Gal-
li religiosæ
viuentes.

Mortem nō
verent Dryi-
dæ, animum
immortalē
cenientes.

b

2 Mortis:

Mortis: & ignauum est redditurē parcere uite.
 Et uos crinigeros bellis arcere Caicos
 Oppositi, petitis Romam, Rhenique feroceſ
 Deseritī ſipas, & apertum gentibus orbem.
 Cæſar, post Cæſar (ut immenſe collectio robore uires
 collectum e- Audendi maiora fidem ſcēre) per omnem
 exercitum co Spargitur Italiam, uicināque moenia compleat.
 pioſum, rotā Italia bel- Vana quoque ad ueros acceſſit fama timores,
 lis implet. Irrupitque animos populi, cladēmque futuram
 Intulit, & uelox properantis nuntia bellū
 Innumerā ſoluit falſa in preconia linguaſ.
 Meuania vīm Eſt qui, tauriferis ubi ſe Meuania campis
 brorū vrbs. Explicat audaceſ ruere in certamina turmas
 Afferat, & quā Nar Tyberino illabitur amni,
 Barbaricas ſeu diſcurrere Cæſaris alas:
 Ipsiſ omnes aquilaſ, collatāque ſigna ferentem
 Agmine non uno, densiſq; incedere caſtris.
 Nec qualem meminere uident: maiōrque ferūſque
 Mentibus occurrit, uictōque immanior hōſte.
 Hunc inter Rhenum populos, Alpēſque iacentes,
 Finib⁹ Arctois, patriāque à ſede reuulfos
 Pone ſequi, iuſſamq; feris à gentibus urbem,
 Romano ſpectante, rapi. ſic quisq; pauendo
 Dat uires famae: nullōque autore malorum
 Proſequitur que finxēre, timent. nec ſolū uulgi inani
 fugam Sena Perculſum tempore pauet: ſed curia, & ipſi
 tuſ. Sedibus exiliere patres, iuſſaq; bellū
 Consulibus fugiens mandat decretā Senatus.
 Tunc que tutā petant, & que metuenda relinquant,
 Incerti: quō quenq; fugae tulit impetus, urgent
 Præcipitem populum, ſerięq; harentia longa

Agmina

Agmina prouumpunt. Credas aut teſta nefandas
 Corripuiſſe faces, aut iam quatiente ruina
 Nutantes pendere domos. ſic turba per urbem
 Præcipiti lymphata gradu (uelut unica rebus
 Spes foret afflictis, patrios exceedere muros)
 Inconsuſta ruit, qualis cum turbidus Auster
 Reppulit à Libycis immenſum Syrtibus æquor,
 Fractaque ucliferi ſonuerunt pondera mali,
 Desilit in fluctus deserta puppe magiſter,
 Nauitāque, & nondum ſparsa compage carinæ,
 Naufragium ſibi quisque facit: ſic urbe relicta
 In bellum fugitur, nullum iam languidus euo
 Eualuit reuocare parens, coniuix' ue maritum
 Fletibus haud patrij dubiae dum uota ſalutis
 Conciperent) tenuere lares: nec limine quisquam
 Haſtit, & extremo tunc forſitan urbis amate
 Plenus abit uisu: ruit irreuocabile uulguſ.

O' faciles dare ſumma Deos, eadēmque tueri
 Difficiles: urbem populis, uictisque frequentem
 Gentibus, & generis, coēat ſi turba, capacem
 Humani, facilem uenturo Cæſare prædam
 Ignauē liquere manus cum pressus ab hōſte
 Claudi ur externis miles Romanus in oris,
 Effugit exiguo nocturna pericula uallo:
 Et ſubitus rapti inuimine cefpitis agger
 Præbet ſecuros intra tentoria ſomnos.
 Tu tantum audito bellorum nomine Roma
 Desereris, nox una tuis non credita muris.
 Danda tamen uenia eſt tantorum, danda pauorum:
 Pompeio fugiente timent. tum nequa futuri
 Spes ſaltem trepidas mentes leuet, addita fati

b 3

Peioris

Cōparatio.

Exclamatio
per amplifi-
cationem.Mumento
ex vallis fa-
cto.

Romanorū Peioris manifesta fides, superique minaces
metus variis Prodigij terras implerunt, æthera, pontum.
augebatur. ^{ad} Ignota obscuræ uiderunt sidera noctes,
diguis. Ardentemq; polum flammis, cceloq; uolantes
Cometæva Obliquas per inane faces, crinemq; timendi
ria, & stupen- Sideris, & terris mutantem regna cometæ.
da prodigij Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno:
Et uarias ignis denso dedit ære formas.
Nunc iaculum longo, nunc sparsa lumine lampas
Emicuit coelo: tacitum sine nubibus ullis
Fulmen, & Arctois rapiens de partibus ignem,
Percusit Latiale caput: stellæq; minores
Per uacuum solita noctis decurrere tempus,
In medium uenere diem: cornuq; coacto
psis ex terræ iam Phœbe toto fratrem cum redderet orbe,
vmbra. Terrarum subita percussa expalluit umbra.
Solis defe- Ipse caput medio Titanum ferret Olympo,
ctio ex Lunge Condidit ardentes atra caligine currus,
interuentu. Inuoluitq; orbem tenebris, gentesque coegerit
Desperare diem: qualem fugiente per ortus
Sole Thyeſteæ noctem duxere Mycenæ.
Ora ferox Sicule laxauit Mulciber Aetnæ,
Nec tulit in cœlum flamas, sed uertice prono
Siculum ma Ignis in Hesperium cecidit latus. atra Charybdis
re cruentum Sanguineum fundo torcit mare. flebile seu
apparuit. Latrauere canes. Vestaliraptus ab ara
Ignis in tem Ignis: & ostendens confectas flamma Latinas
plo Vestæ ex Scinditur in partes, geminóq; cacumine surgit,
tinctus. Thebanos imitata rogos. tum cardine tellus
Ingredi terræ Subsedit, ueteremq; iugis nutantibus Alpes
motu cœcul. Discubere niuem. Tethys maioribus undis
sæ Alpes.

Hesperiam Calpen, summumq; impleuit Atlanta.
Indigetes fleuisse deos, urbisq; laborem
Testatos sudore Lares, delapsaq; templis
Dona suis, dirásq; diem foedasse uolucres
Accipimus: sylvisq; feras sub nocte relictis
Audaces media posuisse cubilia Roma.
Tunc pecudum faciles humana ad murmura lingue,
Monstrosiq; hominum partus numeróq; modóq;
Membrorum: matremq; suis conterruit infans:
Dirásq; per populum Cumane carmina uatis
Vulgantur. tunc quos sectis Bellona lacertis
Seua mouet, cecinere deos: crinemq; rotantes
Sanguineum populis ulularunt tristia Galli.
Compositis plene gemuerunt ossibus urnæ.
Tunc fragor armorum, magnaq; per auiæ uoces
Auditæ nemorum: & uenientes cominus umbre,
Quiq; colunt iunctos extremis mœnibus agros,
Diffugunt: ingens urbem cingebat Erinnys,
Executiens pronam flagranti uertice pinum,
Stridentesq; comas: Thebanam qualis Agauen
Impulit, aut seu contortis tæla Lycurgi
Eumenis: aut qualem iussu lunonis iniquæ
Horruit Alcides nisi iam dite Megeram.
Insonuere tube, & quanto clamore cohortes
Miscentur, tantum nox atra silentibus uibris
Edidit: & medio uisi consurgere campo
Tristia Syllani cecinere oracula manes:
Tollentemq; caput gelidas Anienis ad undas
Agricolæ fracto Marium fugere sepulcro.
Hæc propter placuit Tuscos de more uetusto
Acciri uates: quorum qui maximus æuo

Calpe mons
Hispania.

Carmina Si-
bylina. E. F.
F. R. R. X. R.
Galli facer-
dotes Gybel
lini, versi in
furiis, signa
belli futuri
demonstra-
runt.

Cōparatio.

Syllæ & Ma-
rii uimbre in
sepulcris suis
apparuerūt.

Aruns incoluit deserte mœnia Lunæ,
 Fulminis eductus motus, uenásque calentes
 Fibrarum, & motus errant: in aëre pennæ:
 Monstra iubet primum, quæ nullo semine discors
 Fecutum mu- Protulérat natura, rapi, sterili que nefandos
 læ, quæ pepe Ex utero fœtus infâustis urere flammis.
 rerat, intelli- Mox iubet & totam pauidis à ciuibus urbem
 git. Vrbis Iuſtra Ambiri: & festo purgantes mœnia lustro,
 tio pro Ro. Longa per extremos pomœria cingere fines
 manorū rel; Pontifices, sacri quibus est permitta potestas.
 gione. Turba minor ritu sequitur succincta Gabino,
 Vestalemque chorum ducit uitata sacerdos,
 Troianam soli cui fas uidisse Mineruam.
 Tunc qui fata deum, secretaque carmina seruant:
 Et lotam paruo reuocant Almoni Cybellen:
 Et doctus uolucres Augur seruare sinistras:
 Septemuirque epulis festis, Titijq; sodales:
 Et Salius Leto portans ancylia collo:
 Attollensque apicem generoso uertice Flamen.
 Dumque illi effusam longis anfractibus urbem
 Circumeunt, Aruns dispersos fulminis ignes
 Colligit, & terræ moeſto cum murmure condit,
 Datque locis nomen, sacris tunc admouet aris
 Electa à ceruice marem iam fundere Bacchum
 Coepérat, obliquoque molas inducere cultro:
 Impatiensque diu non grati uictima sacri,
 Cornua succincti premerent cum torua ministri
 Deposito uictum præbebat poplite collum.
 Nec crux emicuit solitus: sed uulnere largo
 Diffusum rutilo nigrum pro sanguine virus.
 Palluit attonitus sacris feralibus Aruns:

Atque

Atque iram superum raptis que fuit in extis.
 Terruit ipse color uatem: nam pallida tetris
 Viscera tintæ notis, gelidoque infecta cruore
 Plurimus asperso uariabat sanguine liuor.
 Cernit tabe iecur madidum: uenásque minaces
 Hostili de parte uidet: pulmonis anheli
 Fibra latet, paruissque secat uitalia limes.
 Cor iacet: & fauiem per hiantes uiscera rimas
 Emittunt, produntque suæ omenta latebras.
 Quodque nefas nullu impunè apparuit extis,
 Ecce uidet capiti fibrarum increscere molem
 Alterius capit: pars egra & marcida pendet,
 Pars micat, & celeri uenas mouet improba pulsu.
 His ubi concepit magnorum fata malorum,
 Exclamat: Vix fas superi que cuncte mouetis
 Prodere me populis: neque enim tibi summe litauit
 Iuppiter hoc sacrum: cæsi que in uiscera tauri
 Inferni uenere Dei. non fanda timemus:
 Sed uenient maiora metu. Diu uisa secundent,
 Et fibris sit nulla fides: sed conditor artis
 Finxerit ista Tages. Flexa sic omnia Tuscus
 Inuoluens, multaque tegens ambage canebat.

At Figulus, cui cura Deos secretaque coeli
 Nosse fuit, quem non stellarum Aegyptia Memphis
 Aequaret uisu, numerisque mouentibus astra,
 Aut hic errat (ait) nulla cum lege per æuum
 Mundus, & incerto discurrunt sidera motu:
 Aut si fata mouent, urbi generique paratur
 Humano natura lues: terræ ne dehiscent,
 Subsidentque urbes: an tollet feruidus aër
 Temperiem: segetes tellus infida negabit?

b

s

Omnis

Aruntis in
Deos exclama-
tio.

Tager aru-
spicinae ar-
tis inuictor.

Nigidij figu-
li, petritissimi
astrologi, va-
ticinium.

26 L V C A N I

Omnis an infusis miscebitur unda uenenis?
 Quod clavis genus o superi? qua peste paratis
 Sæuitiam: extremi multorum tempus in unum
 Argumenta Conuenerit dies summo si frigida cœlo
 Mathemati- Stella nocens nigros Saturni accenderet ignes,
 ca. Deucalioncos fudisset Aquarius imbræ,
 Totaque diffuso latuisset in æquore tellus.
 Si eum radijs Nem. eum Phœbe Leonem
 Nunc premeret, toto fluenter incendia mundo,
 Succensusque tuis flagrasset curribus æther.
 His cessant ignes: tu qui flagrante minacem

Apostrophe ad Martem. Scorpion incendis cauda, chelæque peruris,
 Quid tantum Gradiuc parsnam mitis in alto
 Iuppiter occasu premitur, Venerisque salubre
 Sidus habet, motuque celer Cyllenus hæret,
 Et cœlum Mars solus habet: cum signa meatus
 Deseruere suos, mundoque obscura feruntur.
 Ensiferi nimium fulget latus Orionis.

Vaticinij expressio. Imminet armorum rabies: ferriique potestas
 Confundet ius omne manu: scelerique nefando
 Nomen erit uirtus: multosque exibit in annos
 Hic furor. & superos quid prodest poscere finem?
 Cum domino pax ista uenit. duc Roma malorum
 Continuam seriem: clademque in tempora multa
 Extrahet: ciuili tantum iam libera bello.

Terruerant satis haec pauidam præsagia plebem:
 Aedonis Me Sed maiora premunt. nam qualis uertice Pindus
 Bacchi sa Aedonis Ogygio decurrit plena Lyeo:
 cristica. Bacchantis Talis & atronitam rapitur matrona per urbem,
 matrone va Vocibus his prodens urgentem pectora Phœbum.
 ticinium. Quo furor o Pean? qua me super æthera raptam

Constit

LIBER II.

Constituis terra? video Pangæa niuosis
 Cana iugis, latosque Aemi sub rupe Philippos.
 Quis furor hic o Phœbe doce, quo tela, *manusque
 Romane miscent acies, bellumque sine hoste est.
 Quo diuersa feror? primos me ducis in ortus,
 Qua mare Lagæ mutatur gurgite Nili.
 Hunc ego, flumina deformis truncus arena
 Qui iacet, agnosco, dubiam super æquora Syrtim,
 Arentemque feror Libyen, quo tristis Erimys
 Transtulit Emathias acies: nunc desuper Alpis
 Nubiferæ colles, atque æriam Pyrenæ
 Arripimur. patriæ sedes remeamus in urbis:
 Impiaque in medio peraguntur bella Senatu.
 Consurgunt partes iterum, totumque per orbem
 Rursus eo noua da mihi cernere litora ponti,
 Tellurémque nouam: uidi iam Phœbe Philippo.
 Hec ait: & lapsi iacuit defæcta furore.

27

Matronæ
 vaticinium.
 *minasque
 Verba ma-
 tronæ Phœ-
 beo furore
 percit.

M. ANNAE I L V C A N I

PHAROSALIAE

LIBER II.

*

Famq; ire patuere deum, manifestaque bellum
 Signa dedit mundus: legesq; & foedera rerum
 Prescia monstrero uertit natura tumultu,
 Indixitq; nefas. Cur banc tibi rector Olympi Apostrophe
 Sollicitis uisum mortalibus addere curam,
 Noscant uenturas ut dira per omnia clades?
 Siue parens rerum cum primum informia regna,

Mater